

Dan is het „werk" bij de Kruisspin voorlopig gedaan en je kunt gaan wachten op het volgende voorjaar, als wanneer er een nieuwe spinnenjeugd zal wezen. Kittig en parmantig, allemaal bij mekaar op een kluitje in de zon en duizend fijne draadjes spinnend (fig. 8), maar soms plotseling schrikkend van de fotograaf en zijn spulle-

boel, en dan als de weerlicht uiteenstui- vend naar alle windstreken (fig. 9). Om even later het kuddeverband weer te her- vatten. Alleraardigst goedje, maar bijzon- der moeilijk om er een kiekje van te maken. Hetgeen niet wegneemt, dat ik me bij de familie Kruisspin minzaam blijf aanbevelen als portretfotograaf.

EEN NIEUWE VINDPLAATS VAN STEENBREEK- VAREN EN ZWARTSTEELTJE

J. VAN DER VEER.

(Afdeling Natuurbescherming en Landschap van het Staatsbosbeheer)

Op 14 Januari 1952 ontdekte de heer E. E. van der Voo tussen de stenen van een oud bruggetje, dat het erf van de boerderij „Buitenlust" in de gemeente Kamerik met de landweg verbindt, een rijke vegetatie van het Steenbreekvarentje (*Asplenium trichomanes*). Deze plant is buiten Zuid-Limburg in Nederland zeldzaam. Op het eerste gezicht lijkt dit vreemd, als we weten dat het een cosmopoliet is die zelfs in de equatoriale zones voorkomt; maar daar trekt hij zich in de bergen terug, terwijl hij in Europa boven de 1600 meter niet meer wordt aangetroffen. Toch is deze varen op zijn manier kieskeurig, het is een romanticus, die zich bij voorkeur vestigt op kalkrotsen of schisten, op boomstronken, in holen en duistere grotten. Bij gebrek aan deze neemt hij een enkele keer genoegen met een gemetselde put of een oud muurtje. Met het welbekende Muurvarentje *Asplenium ruta-muraria* samen is hij karakteristiek voor de associatie *Asplenietum ruta-murariae trichomanis* Tüxen.

In 1849 vermeldden Jan Kops en J. E. van der Trappen in de Flora Batava als groei-

plaatsen Harderwijk, Zwanenburg, Boven-Karspel, Barsingerhorn en Alkmaar; in Nijmegen en Ubbergen, Ooy, Utrecht, Haamstede. Volgens de Flora Belgica Sept. ook te Zoelen en 's Hage. Dit lijkt een lange lijst maar in de Flora Neerlandica schrijft Dr S. J. van Ooststroom in 1948: „Vroeger in het zuidelijk deel van het land vrij veelvuldig op oude muren; tegenwoordig daar zeldzaam; in het westen steeds veel minder". Wel mogen we dus verheugd zijn met deze nieuwe groei-plaats.

Alsof deze grote hoeveelheid Steenbreekvarentjes nog niet voldoende is, bevinden zich op het zelfde bruggetje ook nog een aantal exemplaren van het Zwartsteeltje (*Asplenium adiantum-nigrum*). Deze varen komt in Europa, zeer onregelmatig verspreid, voor in het zuiden van Skandinavië, op de Britse eilanden, in Nederland (Zuid-Limburg), Zuid- en Midden-Duitsland, Oostenrijk, veelvuldig in Frankrijk en het Middellandse zeegebied tot in Roemenië. Voorts komt hij voor in Azië (Kaukasus, Perzië, Afghanistan tot de Himalaya) en

Afrika (de Atlantische eilanden, de bergstreken van tropisch Afrika en Zuid-Afrika). Hij bewoont schisten en zandsteenrotsen, groeit vaak in spleten, onder kreupelhout en heggen, bij uitzondering op kalk en oude muren. Boven de 1700 m wordt hij zeer zeldzaam.

Volgens F. A. Hartsen in de Flora Batava 1865 kwam het Zwartsteeltje toentertijd voor op de St Pietersberg bij Slavante en in Maastricht. Hij voegt er bij, dat men vroeger uit deze varen de potasch verkreeg voor de vervaardiging van glas! Er schijnt dus in voorbije eeuwen een wonderlijk grote hoeveelheid Zwartsteeltjes geleefd te hebben. Na 1865 werd de plant bovendien nog ontdekt te Terhagen bij Elslo, Kelmont bij Beek, Puth bij Schinnen en bij Jabeek. Deze groeiplaatsen, de St Pietersberg inclus, waren volgens Dr S. J. van Ooststroom in de Flora Neerlandica in 1948 vermoedelijk alle verdwenen. De plant werd inmiddels ook bij Hoensbroek, Nuth en Echt gevonden, terwijl oude opgaven Arnhem, Oosterbeek, Doorwerth en Wageningen vermelden. In West-Nederland is de soort dus nog nooit gevonden. Bovendien behoren de planten die de heer E. E. van der Voo ontdekte tot de variëteit *obtusum*, waartoe ook één der exemplaren van Nuth behoorde volgens Starmans in het Natuurhistorisch Maandblad in Limburg, 16 (1927). Ook in Jabeek werd deze variëteit aangetroffen. Interessant bij de groeiplaats op Buitenlust is het feit dat de

Zwartsteeltjes alleen op de westkant van het bruggetje voorkomen. Anders dan het Steenbreekvarentje immers is het gebonden aan koele plaatsen die op de regen geëxponeerd zijn.

Natuurlijk werd er ijverig gezocht naar andere vertegenwoordigers van de muurvaren-muurvegetaties. Buiten enkele korstmossen werd echter niet veel aangetroffen. Uit een gesprek met de bewoner van Buitenlust kwamen wij de oorzaak dezer soortenarmoede te weten. Deze boer namelijk beoefent de vaderlandse deugd der netheid, hetgeen volgens hem inhoudt dat ieder jaar omstreeks Maart-April het bruggetje met water en een borstel wordt schoongemaakt. Alleen stevig verankerde planten, zoals de beide *Asplenium*-soorten trotseren dit geweld. Het is te hopen, dat deze varentjes in bescherming genomen kunnen worden. Vroeger of later zullen de stenen opnieuw gevoegd dienen te worden; wanneer dit met de moderne, harde en zure cement zou gebeuren, gaan de planten zeker verloren. De eigenaar van de hoeve, de heer Willem Streng te Barwoudswaarder, toonde zich, in een gesprek dat ik met hem had, wel geneigd zijn medewerking aan de bescherming van deze groeiplaats te verlenen. Wanneer een regeling getroffen kan worden, waarbij de jaarlijkse verwijdering van het grootste deel der vegetatie achterwege blijft, zal dit plekje zeker aan betekenis winnen.

L i t t e r a t u u r.

- F. A. Hartsen, Flora Batava, 1865.
 Jan Kops en J. E. van der Trappen, Flora Batava, 1849.
 Dr S. J. van Ooststroom, Flora Neerlandica, 1948.
 André Lawalrée, Flore générale de Belgique, 1950.

